

» sacramentaliter confiteri, et ab eodem absenti absolutionem obtinere. » Cum illa propositio generaliter et pro omni casu damnata sit, sequitur absolutionem per epistolam concessam non tantum illicitam, sed invalidam esse. (*Curs. compl.*, t. XXII, col. 553 et 554.)

Quædam tamen citantur facta absolutionis per litteras concessæ; sed tunc de absolutione censurarum, non vero de absolutione sacramentali agebatur: sic Alexander III S. Thomam Cantuariensem episcopum a præsumptis censuris absolvit, eum pro peccatis ad sacerdotem discretum et providum remittens.

Quæritur an qui timet ne peccatum mortale e memoria excidat, illud scribere teneatur.

R. 1° Certum est eum qui scribere nescit aut impeditus est, non teneri ministerio alterius uti ad scribendum peccatum, quia tunc fieret revelatio ad quam obligari non potest. 2° Nec illud propria manu scribere tenetur, juxta probabiliorem sententiam, propter periculum ne scriptum alienis oculis subjiciatur, et quia nemo tantam diligentiam ad procurandam integritatem materialem adhibere tenetur. Ita *Billuart*, et plurimi apud ipsum, contra *Vasquez*.

CAPUT QUINTUM.

DE SATISFACTIONE.

Satisfactio generatim est solutio debiti; prout hic specialiter sumitur, est solutio debiti ex peccato erga Deum contracti. Alia est divina, qua scilicet Christus, Deus et homo, pro nobis effusione sanguinis satisfecit; alia vero est humana, cujus valor ex satisfactione Christi derivatur, juxta hæc Concilii Trid. verba, sess. 14, cap. 8: « In quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ. »

De satisfactione Christi hic directe non agitur, bene vero de sola satisfactione humana quæ definiri potest:

Voluntaria pœnæ toleratio, ad compensandam injuriam Deo per peccatum illatam. Si a confessario in ordine ad sacramentum injungatur et voluntarie acceptetur, dicitur sacramentalis, et tunc vel sacramentum antecedit et ad illud disponit, ac solum de congruo est meritoria; vel sacramentum sequitur, et gratiam sacramentalem supponens, meritoria est de condigno.

Necessitatem satisfactionis humanæ prorsus negant Lutherani ac Calvinistæ et generatim Protestantes, rati eam satisfactioni Christi derogare et injuriosam esse, contenduntque, remissa culpa, nullam superesse pœnam in hac aut in altera vita luendam; unde tollunt purgatorium, indulgentias et suffragia pro mortuis, et laboriosa pœnitentiæ opera non admittunt nisi ad exemplum, ad reparandum scandalum et ad comprobandos mores. Nobis igitur agendum est 1° de necessitate satisfactionis quæ vulgo dicitur *pœnitentiæ*; 2° de ejus quantitate et qualitate; 3° de obligatione illam acceptandi et adimplendi; et 4° de illius commutatione.

ARTICULUS PRIMUS.

DE NECESSITATE SATISFACTIONIS SEU PŒNITENTIÆ.

1° Statuendum est, remissa culpa, non semper omnem remitti pœnam; 2° pœnam remisso peccato superstitem, pœnitentiæ operibus deleri posse; 3° hominem pro illa pœna satisfacere teneri, et 4° pœnitentiam sacramentalem a confessario injungendam esse: quod per sequentes propositiones ostensuri sumus.

PROPOSITIO PRIMA.

Remissa culpa, non semper remittitur pœna temporalis, sed ordinariè remanet luenda.

Prob. Hæc propositio est de fide, probatur Scriptura sacra, sanctorum Patrum testimoniis et rationibus theologis.

1° *Est de fide*, ut pote definita in Conc. Trid., sess. 14,

can. 12 : « Si quis dixerit totam pœnam simul cum » culpa remitti semper a Deo, satisfactionemque pœnitentium non esse aliam quam fidem, qua apprehendunt » Christum pro eis satisfacisse; anathema sit. »

2° *Probatur Scriptura sacra.* 1° Adamus peccati sui remissionem obtinuit, ex libro Sapientiae x, 2; attamen, juxta comminationem Dei, in vindictam delicti sui mortuus est. 2° Cum populus Israeliticus adversus Moysen et Aaron murmurasset in deserto, iratus Dominus declarat se gravissima ei inflicturum mala : Moyses suppliciter orat, et ait Dominus, Num. xiv, 20 : *Dimisi juxta verbum tuum*, et tamen pronuntiat omnes in ultionem delicti, exceptis Caleb et Josue, morituros esse in deserto. 3° Moyses et Aaron Deum quadam diffidentia offenderunt ad petram Contradictionis, bis silicem percutiendo : igitur honore populum sanctum in terram Chanaan introducendi privati sunt; Num. xx, 12. 4° David duplex et enorme admiserat peccatum, adulterium scilicet et homicidium : dolore tactus, dixit : *Peccavi Domino*. Respondit ei Propheta, II Reg. xii, 13 : *Dominus quoque transtulit peccatum tuum*. Sed addidit : *Verumtamen, quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini propter verbum hoc, filius qui natus est tibi morte morietur*. Non autem ad incitamentum virtutis aut ad monitionem delicti in posterum vitandi hæ aliæque pœnæ supra relatæ infliguntur, ut immerito ait Calvinus, cum expresse dicatur eas in ultionem præteritorum delictorum inferri. Ergo.

3° *SS. Patrum testimoniis.* *S. Aug.* Enarrat. in Psal. l, n. 11 : « Impunita peccata etiam eorum quibus ignoscis, » non reliquisti... ignoscis confitenti, sed seipsum punienti. » *S. Greg. Magnus*, lib. 2 Moralium, cap. 34 : « Delinquenti Dominus nequaquam parcit, quia delictum sine ultione non deserit : aut enim hoc homo in » se pœnitens punit, aut Deus hoc cum homine vindicans, » erudit... Sic David post confessionem audire meruit : » *Dominus transtulit peccatum tuum*; et tamen multis post » cruciatibus afflictus ac fugiens, reatum culpæ quam » perpetraverat exsolvit. » Fere omnes sancti Patres eo-

dem sensu locuti sunt, ut ipse agnoscit Calvinus, dicens, Inst. l. 3, cap. 4, n. 38 : « Omnes fere quorum libri ex » stant, aut in hac parte lapsos esse, aut nimis aspere et » dure locutos. » Ergo.

4° *Rationibus theologicis.* 1° Semper in Ecclesia Dei persuasum fuit existere purgatorium, *ut infra monstrabimus*, et pro mortuis orandum esse : at utrumque dogma evidenter supponit pœnam temporalem culpæ remissæ ordinarie superesse. 2° Constat Historia ecclesiastica et plurimis conciliorum canonibus, ut Nicæni I, can. 12; Carthag. IV, can. 78; Arausicani I, can. 4, pœnas satisfactorias pœnitentibus semper impositas fuisse post absolutionem faciendas aut continuandas. Ergo.

Dicimus autem pœnam temporalem *ordinarie* superesse, quia non negamus contritionem charitate perfectam adeo nonnunquam posse vehementem esse, ut cum reatu culpæ omnem deleat pœnam.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1°. Deus testatur in Scripturis se *iniquitatem impij ad justitiam conversi non recordaturum*, Ezech. xviii, 22; dicit Isaias illum *peccata post tergum projecturum*, etc. At si, dimissa culpa, adhuc remaneret pœna temporalis luenda, Deus iniquitatem recordaretur, peccata post tergum non projiceret : ergo.

R. Distinguo ant. Deus testatur, etc.; vel quando plena est justificatio, etiam quoad pœnam temporalem, per contritionem charitate perfectam et vehementem, vel quia remissa pœna æterna cum culpa, pro nihilo reputanda est pœna temporalis, *concedo*; secus, *nego ant.* Etenim quandoque accidit, ut notavimus, omnem pœnam simul cum culpa remitti, et tunc nulla est recordatio iniquitatis apud Deum, et aliunde adeo levis est pœna temporalis respectu æternæ, ut recte dici queat Deum iniquitatis non recordari. Ergo.

Inst. 1°. Deus *gratis nos justificat*, Rom. iii, 24 : atqui nos gratis non justificaret, si pœnam a nobis exigeret : ergo.

R. Nego min. Ille enim gratis nos justificat, qui per gratiam suam, et sine ullo ex parte nostra merito, pœnam æternam cum culpa remittit, et insuper gratis nobis donat unde pro pœna temporali satisfacere valeamus: atqui ita se gerit Christus erga nos: ergo.

Inst. 2º. Deus non dimidiat, sed perfecte condonat: ergo post condonationem, nullam pœnam exigere potest.

R. Nego conseq. Deus quippe non dimidiat condonat quoad pœnæ æternæ remissionem et gratiæ sanctificantis restitutionem; peccator enim ex inimico ejus fit amicus: at non sequitur nullam ordinariè remanere pœnam in hac vel in altera vita luendam. Deus quidem statuere potuisset ut in Pœnitentia sicut in Baptismate omnis pœna simul cum culpa semper remitteretur: sed non ita fecit, quia ratio divinæ justitiæ exigere videbatur, ut qui ante Baptismum per ignorantiam peccaverant, et qui post Baptismum « templum Dei violare et Spiritum sanctum con- » tristare non formidaverint, » Concil. Trid., sess. 14, cap. 8, non eodem modo in gratiam reciperentur. Ergo.

Inst. 3º. Peccata comparantur debitis: atqui debita non perfecte condonarentur, si quid adhuc a debitore exigeretur: ergo.

R. Dist. min. Debita non perfecte condonarentur, si quid proportionatum debitis vel aliqua pars debiti exigeretur, *concedo*; si vero quod exigitur nullam habeat proportionem cum debito, et respectu illius nullius sit valoris, *nego min.* Porro pœna temporalis quæ a peccatore exigitur, nullius est valoris respectu pœnæ æternæ: ergo.

Inst. 4º. Quotidie dicimus in Oratione Dominica: *Dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris*: at nihil-exigere possumus ab iis quibus sua dimisimus debita; ergo *a pari*, etc.

R. 1º. Nego min. Ibi namque de offensis agitur, non de justitiæ commutativæ debitis: atqui certe non repugnat offensos nolle remittere offensam, nisi sub conditione alicujus compensationis: ergo.

R. 2º. Nego conseq. Inde enim sequeretur ad summum nos plenam remissionem pœnæ a Deo precari posse, dum

ipse jubere posset ut debitoribus nostris perfecte condonarem, et simul pœnam temporalem a nobis exigere; etenim vices ejus et vices nostræ non æquiparari debent. Ergo.

Obj. 2º. Christus superabunde pro peccatis nostris etiam quoad pœnam satisfecit: ergo nihil relinquitur a nobis solvendum.

R. Dist. ant. Christus superabunde satisfecit quoad pretium, *concl.*; quoad applicationem, *nego ant.* Etenim nullum est dubium quin Christus ultra modum satisfecerit quoad pretium, *pro peccatis nostris et pro totius mundi*; verum in sua sapientia statuit ut ipsius satisfactiones sub aliquibus tantum conditionibus applicarentur: inter illas autem conditiones voluit ut, etiam dimissa culpa, quædam ordinariè exsolveretur pœna: unde B. Paulus, licet de superabundantiâ satisfactionum Christi ratus, aiebat: *Adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea*; Coloss. I, 24.

PROPOSITIO SECUNDA.

Homo pœnam temporalem peccato remisso debitam operibus satisfactoriis redimere potest.

Prob. Hæc propositio admittenda est quæ est de fide, et insuper probatur ex Scriptura sacra et ex SS. Patribus: atqui talis est præsens nostra propositio.

1º *Est de fide*; sic enim definita fuit in Conc. Trid., sess. 14, can. 13: « Si quis dixerit pro peccatis quoad » pœnam temporalem, minime Deo per Christi merita satisfieri pœnis ab eo inflictis et patienter toleratis, vel a » sacerdote injunctis, sed nec sponte susceptis, ut jejuniis, » orationibus, eleemosynis, vel aliis etiam pietatis operibus...; anathema sit. »

2º *Probatur ex Scriptura sacra.* Jer. XVIII, 7: *Repente loquar adversum gentem, et adversus regnum, ut eradicem, et destruiam, et disperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa a malo suo quod locutus sum adversus eam: agam et ego pœnitentiam super malo quod cogitavi ut facerem ei.* Sic Propheta alloquitur Nabuchodonosor, Dan. IV, 24: *Quamobrem, rex, consilium meum placeat tibi, et peccata*

tua elemosynis redime, et iniquitates tuas misericordiis pauperum. Unde sic : Malum a Deo intentum pœnitentia averti potest, et iniquitates operibus misericordiæ redimi possunt : porro talis compensatio talisque redemptio vera est satisfactio. Si autem de peccatis nondum remissis hic agatur, a fortiori pœna temporalis remisso peccato debita redimi vel compensari potest. Ergo.

3° *Ex SS. Patribus. Tert.*, lib. de Pœnitentia, cap. 6 : « Quam porro ineptum, quam iniquum pœnitentiam non » adimplere et veniam delictorum sustinere ! hoc est pretium non exhibere, ad mercedem manum emittere. »

S. Cyprian., lib. de Lapsis : « Confiteantur singuli... » dum satisfactio apud Dominum grata est. »

S. Ambrosius, in Lucam, l. 4, cap. 12 : « Sicut qui peccuniam solvunt, debitum reddunt...., sic compensatione charitatis actuumque reliquorum, vel satisfactione quacumque, peccati pœna dissolvitur. » Porro hæc testimonia de satisfactione evidenter intelliguntur. Ergo.

Quæritur an homo pro pœna temporali de condigno satisfacere possit.

R. Certum est hominem in statu peccati mortalis constitutum, de condigno satisfacere non posse, nullus quippe meriti proprie dicti capax est coram Deo. Sed homo justificatus satisfacere potest de condigno : enim vero concilia et sancti Patres eodem loco loquuntur de satisfactione pro pœna temporali ac de merito vitæ æternæ : atqui homo justificatus vitam æternam de condigno mereri potest : ergo et remissionem pœnæ. Unde summi pontifices Pius V, Gregorius XIII et Urbanus VIII sequentem propositionem *Baii* condemnarunt : « Satisfactiones laboriosæ justificationum non valent expiare de condigno pœnam temporalem restantem post culpam condonatam ; » n. 77. (*Curs. compl. t. vi, col. 674.*)

Ut opus sit satisfactorium quædam requiruntur conditiones, nempe, 1° ex parte hominis, ut sit in statu gratiæ ; id constat ex Concil. Trid., sess. 14, cap 8 : « Omnis » gloriatio nostra in Christo est, in quo vivimus, in quo » meremur, in quo satisfacimus. » Constat etiam ratione

quæ satis aperte dicit hominem Dei inimicum jus proprie dictum erga ipsum acquirere non posse.

Recte tamen notant auctores opera in statu peccati mortalis patrata non esse quidem satisfactoria de condigno, sed aliquatenus de congruo : hoc enim supponit praxis confessariorum satisfactiones ante absolutionem adimplendas injungentium, et ipsius Ecclesiæ olim gravissimas præscribentis satisfactiones etiam publicas, quibus adstringebantur pœnitentes antequam reconciliarentur.

2° Ex parte operis requiritur, 1° ut sit liberum, saltem aliquo modo, quia debet esse actus virtutis ; 2° ut sit bonum : hoc per se patet ; 3° ut sit supernaturale ratione tum principii, tum motivi ; alioquin fini suo non esset proportionatum ; 4° ut sit pœnale, ut infra explicaturi sumus.

3° Ex parte Dei requiritur promissio remissionis pœnæ et acceptatio operis ; nam quælibet opera nostra debitis nostris non sunt proportionata, et aliunde Deus ea exigere potuisset aliis titulis. Sed constat ex dictis Deum sic erga nos misericorditer egisse.

PROPOSITIO TERTIA.

Homo pro pœna temporali satisfacere tenetur.

Prob. 1° Scriptura sacra. Joel, II, 12 : *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, et in fletu, et in planctu ;* Matth. III, 8, et Luc III, 8 : *Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ ;* Act. XXVI, 20 : *Et gentibus annuntiabam ut pœnitentiam agerent, et converterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes ;* Luc. XIII, 5 : *Si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis,* ait Christus : fructus autem pœnitentiæ, opera pœnitentiæ et pœnitentia simpliciter, in consueto loquendi modo Scripturæ, sunt opera satisfactoria. Ergo.

Prob. 2° ex SS. Patribus, videlicet ex textibus jam a nobis allatis, et insuper *S. Cypr.* de Lapsis : « Quam » magna deliquimus, tam granditer desileamus : alto vul- » neri diligens et longa medicina non desit ; pœnitentia » crimine non minor sit... Orare oportet impensius et ro-

» gare, diem luctu transigere, vigiliis et fletibus noctes
 » ducere, tempus omne lacrymosis lamentationibus oc-
 » cupare, stratos solo adhærere, in cinere, et cilicio, et
 » sordibus volutari.... »

S. Aug., Sermone 351 : « Non sufficit mores in me-
 » lius commutare et a factis malis recedere, nisi etiam
 » de his quæ facta sunt satisfiat Deo per pœnitentiæ do-
 » lorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis
 » sacrificium, cooperantibus eleemosynis. » Nihil cla-
 » rius desiderari potest. Ergo.

Prob. 3° usu et praxi Ecclesiæ. Semper et ubique usus
 fuit in Ecclesia ut peccatores a vinculo delictorum non
 absolventur, nisi præcessisset aut saltem subsequutura
 esset congrua satisfactio : factum istud adstruunt Cano-
 nes pœnitentiales, libri rituales et tota Historia eccle-
 siastica. Ergo.

Hæc autem, cum generalia sint, et de peccatis in ge-
 nere pronuntiata, ad pœnam pro reparando scandalo
 peccatorum publicorum injunctam vel injungendam res-
 tringi non debent.

Emolumenta satisfactionis sic describit Conc. Trid.,
 sess. 14, cap. 8 : « Procul dubio enim magnopere a pec-
 » cato revocant, et quasi freno quodam coercent hæc sa-
 » tisfactoriæ pœnæ, cautioresque et vigilantiores in
 » futurum pœnitentes efficiunt; medentur quoque pec-
 » catorum reliquiis, et vitiosos habitus, male vivendo
 » comparatos, contrariis virtutum actionibus tollunt.
 » Neque vero securior ulla via in Ecclesia Dei unquam
 » æstimata fuit ad amovendam imminentem a Domino
 » pœnam, quam ut hæc pœnitentiæ opera homines cum
 » vero animi dolore frequentent. Accedit ad hæc quod
 » dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Jesu
 » qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis suffi-
 » cientia nostra est, conformes efficimur, certissimam
 » quoque inde arrham habentes, quod si compatimur,
 » et conglorificabimur. Neque vero ita nostra est satis-
 » factio hæc quam pro peccatis nostris exsolvimus, ut
 » non sit per Christum Jesum; nam qui ex nobis, tan-

» quam ex nobis, nihil possumus, eo cooperante qui
 » nos confortat, omnia possumus. Ita non habet homo
 » unde gloriatur, sed omnis gloriatio nostra in Christo
 » est. »

PROPOSITIO QUARTA.

*Confessarius satisfactionem seu pœnitentiam peccatis pro-
 portionatam regulariter imponere tenetur.*

Prob. 1° praxi Ecclesiæ quæ semper jussit ut pecca-
 tores sine convenienti pœnitentia ipsis injuncta non re-
 conciliarentur. Innumera citari possent testimonia et
 Patrum et Conciliorum. Ergo.

Prob. 2° Conc. Trid., sess. 14, cap. 8 : « Debent ergo
 » sacerdotes Domini, quantum spiritus et prudentia sug-
 » gesserit, pro qualitate criminum et pœnitentium fa-
 » cultate, salutare et convenientes satisfactiones injun-
 » gere, ne si forte peccatis conniveant, et indulgentius
 » cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro
 » gravissimis delictis injungendo, alienorum peccato-
 » rum participes efficiantur. » Ergo.

Prob. 3° ratione theologica. Satisfactio est pars sacra-
 menti integralis, ut idem Conc. Trid. docet, cap. 3
 ejusdem sessionis : at confessarius tenetur sub gravi
 procurare ut sacramentum non sit mutilum : ergo.

Quoniam, ex dictis, satisfactio in re non est de essentia
 sacramenti, sed tantum ad illius integritatem pertinet,
 inde sequitur illam esse necessariam duntaxat necessi-
 tate præcepti, a quo igitur gravis causa eximere potest.
 Propterea diximus in propositione, *regulariter tenetur*,
 fieri ergo potest ut levissima vel nulla injungenda sit
 pœnitentia, v. g., moribundo cui sufficit præscribere
 aliquos actus fidei, spei, charitatis, contritionis, breves
 quasdam orationes, prolationem SS. nominum Jesu et
 Mariæ, etc. Si mors statim non immineat, aliquid gra-
 vius, secundum prudentiam, injungi potest ægroto per
 ipsum aut per alium faciendum, ut eleemosyna; et si
 detur spes recuperandæ sanitatis, conveniens injungenda
 est pœnitentia conditionata post morbum implenda.

Queritur an confessarius teneatur sub gravi injungere pœnitentiam pro venialibus aut gravibus jam remissis, supposito quod absolutionem concedat.

R. Quidam cum cardinali *de Lugo* docent nullam injungere pœnitentiam in his casibus esse duntaxat peccatum veniale : 1° quia levis est injuria sacramenti ; 2° quia non major est obligatio satisfactionem imponendi quam eam implendi : at ubi levis est pœnitentia, levis est obligatio eam implendi : ergo et eam injungendi. Verum alii communius tenent sacerdotem mortaliter peccare, nisi ex inadvertentia excusetur ; nam mutilatio voluntaria sacramenti grave est objectum. Unde dicunt pœnitentem teneri sub gravi habere propositum, dum absolvitur, pœnitentiam sibi injunctam vel injungendam adimplendi, sicque ruit ratio allata a card. *de Lugo*. Ita *Suarez, Collet, Antoine, Billuart, de Pœnit.*, etc.

ARTICULUS SECUNDUS.

DE QUANTITATE ET QUALITATE PœNITENTIE A CONFESSARIO INJUNGENTE.

Notandum est 1° pœnam singulis peccatis remissis debitam a Deo taxari, et instanti justificationis determinatam esse ; in decretis enim Dei fundatur, et dispositionibus pœnitentis proportionata est ; Deus autem hæc omnia noscit : ergo.

Notandum est 2° nos ignorare quam proportionem satisfactiones humanæ habeant cum pœna temporali lœnenda, ac proinde nescire quid opera laboriosa in satisfactionem oblata de illa pœna coram Deo deleant : hoc soli Deo notum est.

Notandum est 3° Ecclesiam olim per Canones pœnitentiales determinasse, saltem quoad tempus, quid pro singulis delictis injungendum esset ; nec tamen ideo definiisse quantitatem pœnæ peccato debitæ quæ his satisfactionibus deleteretur.

Varii diversis temporibus conditi sunt canones pœnas injungendas decernentes, quorum alii sunt severiores et

alii mitiores. Legi possunt in fine Decreti Gratiani, apud *Natalem Alexandrum, Antoine, Collet, Billuart*, de Pœnitentia etc.

His notatis, 1° præcipuos referemus Canones pœnitentiales ; 2° qualis pœnitentia nunc injungenda sit assignabimus ; 3° de qualitate operum injungendorum aliquid subjungemus.

§ I. — Præcipui canones pœnitentiales per ordinem præceptorum Decalogi.

1° Qui fidem catholicam deseruerit, pœnitentiam aget decem annis.

2° Qui diabolicas incantationes fecerit, pœnitens erit annos septem.

3° Qui magos consuluerit, in pœnitentia erit annos quinque.

4° Si quis clericus vel monachus, postquam Deo se voverit, ad sæculum redierit, pœnitentiam aget annos decem, quorum tres in pane et in aqua.

5° Quicumque sciens pejeraverit, quadraginta dies in pane et aqua, et septem sequentes annos pœniteat, et nunquam sit sine pœnitentia.

6° Si quis per capillum Dei aut per caput ejus jurerit, si semel nesciens fecerit, pœnitens aqua et pane septem dies victitet ; si secundo ac tertio monitus idem fecerit, dies quindecim.

7° Si quis Deum, vel B. Mariam, vel aliquem sanctorum publice blasphemaverit, præ foribus ecclesiæ diebus dominicis septem in manifesto, dum Missarum solemniam aguntur, stet, ultimoque ex illis die sine pallio et calceamentis, ligatus corrigia circa collum, septemque præcedentibus feriis sextis in pane et aqua jejunet, ecclesiam nullo modo tunc ingressurus.

8° Qui votum simplex violaverit, pœniteat tribus annis.

9° Qui opus aliquod servile die dominico festivo fecerit, pœnitentiam aget tres dies in pane et aqua.

10° Si quis ante ecclesias, vel die festo, saltationes fe-

cerit, emendationem pollicitus, pœnitentiam aget tribus annis.

11° Si quis pransus Missæ interfuerit, pœnitens erit dies tres in pane et aqua.

12° Si quis in ecclesia confabuletur, cum divina fiunt, pœnitens erit dies decem in pane et aqua.

13° Si quis jejunia a sancta Ecclesia indicta violaverit, pœnitentiam aget dies viginti in pane et aqua.

14° Qui parentibus maledixerit, quadraginta dies pœnitens sit in pane et aqua; qui injuria affecerit, tres annos; qui percusserit, annos septem.

15° Si qua mulier sponte abortum fecerit, pœnitentiam aget tres annos; si nolens, quadragesimas tres.

16° Si quis sponte hominem occiderit, ad januam ecclesiæ semper erit, et in obitu communionem recipiet. Si casu necaverit, pœnitentiam aget annos septem.

17° Si quis aliquem vulneraverit, vel ei aliquod membrum præciderit, pœnitentiam aget uno anno per legitimas ferias.

18° Si quis ictum proximo dederit, nec nocuerit, tridui pœnitentiam aget in pane et aqua; clericus, unius anni et mensium sex.

19° Si laicus solutus cum femina soluta concubuerit, pœnitens erit annos tres.

20° Vir solutus, si cum alterius uxore adulterium commiserit, pœnitentiam aget annos septem, mulier quinque. Mulier soluta cum alterius marito adulterium patrans, pœnitentia afficietur decennali.

21° Qui cum duabus sororibus fornicatus fuerit aut filiam spiritualem violaverit, perpetuam pœnitentiam aget.

22° Qui incestum fecerit (*non ita enorme*), pœnitens erit duodecim annis.

Alii canones septem, alii decem, alii quindecim annorum pœnitentiam constituunt.

23° Qui monialem violaverit, pœnitens sit annis decem.

24° Si mulier cerussa aliove pigmento se obliniat ut aliis viris placeat, pœnitentia afficietur trium annorum.

Aliis peccatis contra castitatem diversæ assignabuntur pœnitentiæ, pro qualitate criminis.

25° Qui furatus est aliquid de suppellectili vel thesauro ecclesiæ, tres quadragesimas cum septem sequentibus annis pœnitebit.

26° Si furtum de re minori fecerit, re restituta, pœnitentiam aget unum annum.

27° Si quis usuras acceperit vel rapinam fecerit, pœnitebit tribus annis, uno in pane et aqua.

28° Qui affirmaverit verum esse quod falsum est, pœnitentiam aget ut adulter, ut homicida.

29° Qui falso testimonio consenserit, pœnitens erit annos quinque.

30° Falsarius in pane et aqua pœnitentiam aget quamdiu vivet.

31° Qui de proximo detraxerit, pœnitens erit dies septem in pane et aqua.

32° Rem alienam nefarie concupiscens, pœnitens erit annis tribus.

33° Si quis concupiscit fornicari, si episcopus, pœnitens erit annos septem; si presbyter, quinque; si diaconus vel monachus, tres; si clericus aut laicus, annos duos.

Multi alii erant canones pœnitentiales, quorum plurimi perierunt. Quando novum occurrebat peccatum, sive ratione peculiaris malitiæ, sive ratione alicujus circumstantiæ, conveniebant episcopi, ut testatur S. Cyprianus, ad deliberandum quo genere pœnitentiæ expiaretur. Pœnitentia ab eis statuta in libro pœnitentiali inserebatur, ut deinceps regula esset a qua inferiores sacerdotes non recederent. Omnes episcopi diligenter investigabant, tum in sua synodo, tum in visitatione diœcesis, an quilibet presbyter suum haberet librum pœnitentialem diœcesi proprium, et an regulas in eo pro injungendis pœnitentiis statutas fidelissime sequeretur.

Libri pœnitentiales iidem non erant in omnibus provinciis ecclesiasticis, et inde varietas quæ inter canones nunc exstantes conspicitur.

Certum est hos canones a multis sæculis jam obsoletos